

Ім'я користувача:
Біомед Наталія Сергійчук

ID перевірки:
1016044975

Дата перевірки:
04.01.2024 12:17:54 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
04.01.2024 17:31:33 EET

ID користувача:
100002440

Назва документа: Marchuk_KR

Кількість сторінок: 44 Кількість слів: 9515 Кількість символів: 77345 Розмір файлу: 460.00 KB ID файлу: 1015742761

8.55% Схожість

Найбільша схожість: 1.66% з Інтернет-джерелом (<https://umj.com.ua/uk/publikatsia-233696-povnomasshtabna-vijna-ne..>)

8.55% Джерела з Інтернету

822

Сторінка 46

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

6

ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»

Інститут біомедичних технологій

Кафедра мікробіології, сучасних біотехнологій, екології та імунології

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Розробка та супровід пермакультурних проєктів»

на тему: «СТВОРЕННЯ ЦЕНТРУ ПРИРОДОЗЦІЛЕННЯ «БУРВАЛЬДЕ»
ДЛЯ ОСІБ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ВІЙНИ»

Студента/ки ___ курсу, групи _____
спеціальності 101 «Екологія»
Марчука Володимира Володимировича
ППП - повністю

Керівник к.б.н., доц. Сурядна Н.М.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

м. Київ – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ....	5
1.1 ПРОБЛЕМА СТВОРЕННЯ ЦЕНТРУ ПРИРОДОЗЦІЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МІСІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	5
1.2. РОЗВИТОК ТЕХНІК І МЕТОДИК ПРИРОДОЗЦІЛЕННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ВИМІРІ	9
РОЗДІЛ 2. ПРОЕКТ «СТВОРЕННЯ ЦЕНТРУ ПРИРОДОЗЦІЛЕННЯ «БУРВАЛЬДЕ» ДЛЯ ОСІБ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ВІЙНИ».....	16
2.1. АНОТАЦІЯ.....	16
2.1.1. Актуальність проекту.....	16
2.1.2. Діяльність в межах проекту.....	16
2.1.3. Очікувані результати проекту.....	17
2.1.4. Можливості фінансування проекту з інших джерел.....	17
2.1.5. Партнери, що братимуть участь у проекті.....	17
2.2. ОПИС ПРОЕКТУ.....	18
2.2.1. Проблема, на вирішення якої спрямовано проект.....	18
2.2.2. Мета та завдання проекту.....	19
2.2.3. Цільова аудиторія проекту.....	19
2.2.4. План реалізації проекту та його бюджет.....	20
2.2.5. Ресурси проекту.....	22
2.2.6. Результати реалізації проекту.....	23
2.2.7. Діяльність після виконання проекту.....	25
2.2.8. Інформаційний супровід проекту.....	26
РОЗДІЛ 3. МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНКА ПРОЕКТУ.....	27
3.1. ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНКИ ПРОЕКТУ.....	27
3.2. ПРОЕКТНІ РИЗИКИ ТА ЇХ МІНІМІЗАЦІЯ.....	29
ВИСНОВКИ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34
ДОДАТКИ.....	36

ВСТУП

Актуальність проблеми. У передмові до книги "На Західному фронті без змін" Еріх Марія Ремарк написав: "Це лише спроба розповісти про покоління, яке занастила війна... хто став її жертвою, навіть якщо врятувався від снарядів". Проблема психотравми була найважливішою, яку описав автор, адже досвід пережитої війни впливає на людину на багатьох рівнях. **Результати** досліджень свідчать, що реакція психіки людини буває різною: від помірною і тимчасового стресу, до важких психічних травм, які мають негативні наслідки для здоров'я, включаючи депресію, постратматичний стресовий розлад тощо [1]. При цьому травматичні події війни мають довгостроковий вплив на здоров'я та благополуччя [2].

Все це, на жаль, має безпосереднє відношення до нашої держави, та безпосередньо до Запорізької області. Повномасштабне військове вторгнення російських військ значно ускладнило наш поточний соціальний ландшафт. 70% території Запорізького регіону є наразі окупованою, ще на 10% ведуться активні бойові дії. Решта з 20% підконтрольних українській владі земель стали прихистком для тимчасово-переміщених осіб. Тож однією з найгостріших проблем сьогодення постає соціально-психологічна реабілітація громадян, які через різні обставини постраждали від війни.

Численні наукові дослідження та практичний досвід інших країн доводять, що особи, які зазнали руйнівного для психіки впливу військових факторів, потребують комплексного і довготривалого періоду відновлення. У курсовій роботі пропонуються конкретні заходи по вирішенню цього складного завдання на території Запорізької області на основі холістичного підходу, коли окремі громадські ініціативи по створенню об'єктів реабілітації для жертв війни підкріплюватимуть можливості інститутів офіційної медицини. В якості дієвого інструменту відновлення ментального здоров'я громадян пропонується застосування комплексу практик, що узагальнено можна назвати «природозціленням».

Об'єктом вивчення у даній курсовій роботі є застосування практик природозцілення для фізичної і психологічної реабілітації громадян, що постраждали від війни.

Предметом прикладної уваги виступає створення і функціонування на території Запорізької області Центру природозцілення «Бурвальде», в рамках якого планується здійснення цієї багатофункціональної діяльності.

Метою роботи є оцінка необхідності організації простору природозцілення громадян Запорізького регіону постраждалих від війни та розробка проекту створення багатофункціонального центру фізичної і психологічної реабілітації.

В рамках реалізації даної мети, необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. **Обґрунтувати необхідність** створення Центру природозцілення через призму місії організації, головним напрямком діяльності якої є покращення стандартів і якості життя жителів країни;
2. Описати загальносвітову практику застосування технологій реабілітації, заснованих на ресурсах природи в історичній ретроспективі та на сучасному етапі;
3. Розробити грантовий проект/заявку зі створення Центру природозцілення, відповідно до апікаційної форми (анотація, обґрунтування проблеми, мета, завдання, партнери та ресурси, цільова аудиторія, очікувані результати у коротко-, і довгостроковій перспективі, план реалізації, бюджет, інформаційний супровід);
4. Визначити ризики та запропонувати шляхи їх мінімізації, описати методику моніторингу і оцінки проекту.

Підсумком успішного виконання цих завдань стане подання благодійною організацією «БФ «Лінія життя» заявки на отримання гранту для реалізації представленого проекту.

Структура роботи. Курсова робота складається з вступу, трьох розділів, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 43 сторінки, основна частина представлена на 35-ти сторінках. Робота містить 4 таблиці. 2 таблиці та 1 рисунок представлені в додатках. Список використаних джерел включає 28 найменувань.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ

1.1 Проблема створення Центру природозцілення через призму місії організації

Згідно статутних документів, метою Благодійного фонду «Лінія життя» є здійснення діяльності, спрямованої на покращення стандартів і якості життя жителів країни, та зокрема Запорізької області, на території якої працює організація. З цією метою засновниками Благодійного фонду у селі Бабурка Запорізького району створено пермакультурний навчально-демонстраційний центр «Богара», що пропагує серед активної громадськості та місцевого населення природоогоджуючі методи господарювання, співзвучні з Цілями сталого розвитку.

Зважаючи на складну ситуацію, в якій опинились наша країна та Запорізький регіон в контексті вторгнення російських військ, Благодійний фонд та заснований ним пермакультурний навчально-демонстраційний центр наразі бачить можливість розширення своєї поточної діяльності з метою вирішення однієї з найбільш нагальних проблем - соціальної реабілітації громадян, що постраждали від війни. Це, в першу чергу, жителі Запорізької області які змогли виїхати з-під окупації, а особливо ті, хто встиг опинитись під репресивним тиском російських спецслужб або побували в полоні. Також це особи, що змушені були евакуюватись з власних домівок через постійні ворожі обстріли чи інші загрози своєму життю. В майбутньому цільова аудиторія проекту поповниться за рахунок військових, які після ротації чи демобілізації потребуватимуть відновлення фізичного і психічного стану.

Найбільш загрозливим викликом для людей, що зіштовхнулися з війною, є суттєве погіршення їх самопочуття та ментального здоров'я. Згідно з даними ВООЗ 20% населення, яке упродовж останніх 10 років проживає в постраждалих від військових конфліктів районах, має певну форму психічного розладу — від легкої депресії і тривожності до психозу, і майже кожна десята особа має психічний розлад помірного або важкого ступеня. Численні наукові

дослідження та практичний досвід інших країн доводять, що особи, які зазнали руйнівного для психіки впливу військових факторів, потребують комплексного, складного і довготривалого періоду реабілітації.

У серпні 2023 року МОЗ України оприлюднило результати першого з початку повномасштабного вторгнення ворога дослідження психічного стану населення, проведеного за методичного сприяння Інституту соціальної та політичної психології НАПН, в ході якого було опитано понад 50 тис. осіб. Його результати підтвердили, що повномасштабна війна несе серйозні загрози для психічного здоров'я жителів країни. Понад 90% опитаних мали прояви хоча б одного з симптомів посттравматичного стресового розладу, а 57% перебувають у зоні ризику розвитку посттравматичного стресового розладу. Це і не дивно, оскільки 40% опитаних зазнали загрози власному життю та/або були безпосередніми свідками таких загроз у зв'язку з перебуванням у зоні бойових дій та/або під обстрілами; понад 41% мають родичів або близьких, які перебували чи перебувають у зоні бойових дій, у тому числі 16% втратили когось із близьких. Перебували в окупації, зазнали безпосередньої загрози насильства або були свідками таких загроз 6% респондентів. Кожен двадцятий опитаний (5%) пережив або став свідком усіх зазначених типів травмувальних для ментального здоров'я подій (обстріли, загроза життю близьких, окупація або полон).[3].

Результати згаданого опитування засвідчили, що найбільше під час війни у людей страждає інструментальна складова ментального благополуччя, тобто внутрішні механізми, що відповідають за здатність до саморегуляції емоцій, а також здатність справлятися з життєвими викликами. При цьому, лише 3% респондентів отримували психологічну чи іншу реабілітаційну допомогу і ще 23% хотіли б звернутися по таку допомогу, але поки не реалізували це бажання [3].

Науковці, що аналізували наведену вище статистику дійшли висновку, що подолання деструктивних наслідків цих загроз потребуватиме організації національної системи заходів зі збереження та відновлення психічного здоров'я громадян, чільними складовими якої мають стати створення мережі центрів,

ресурсів, платформ допомоги населенню, у тому числі на безоплатній основі, та реалізація широкомасштабної просвітницької кампанії, спрямованої на популяризацію культури турботи про психічне здоров'я.

Одночасно в експертному середовищі лунає думка, що навіть в найбільш оптимістичному сценарії, мережа офіційної медицини не зможе впоратись з допомогою тій величезній кількості осіб, що уже сьогодні потребують реабілітації. Так, за оцінками науковців, приблизно 15,7 млн осіб в Україні уже потребують психологічної допомоги, а 3,5 млн із них мають серйозні розлади психічного здоров'я. Крім цього, представники офіційної медицини не соромляться констатувати, що успіх реабілітації жертв війни далеко не завжди залежить від професійного рівня лікарів чи вправності психологів. Так, у інтерв'ю Українському медичному часопису, професор, завідувач кафедри загальної і медичної психології Національного медичного університету імені Богомольця Михайло Матяш констатував, що лікування усталеними в медичній практиці методами посттравматичного стресового розладу у пацієнтів, що отримали поранення кінцівок у 82% випадків не завершується позитивним результатом [4] Іншими словами, офіційна медицина визнає свою безпорадність у вирішенні деяких поточних проблем.

Тож, зважаючи на лавиноподібне зростання кількості людей, що потребуватимуть реабілітаційних послуг, все більшої популярності у медичній спільності набуває холістичний підхід, який передбачає сполучення терапевтичних процедур в рамках усталених інститутів офіційної медицини з задіянням інших комплементарних практик реабілітації, які базуються в тому числі на активному використанні ресурсів природи [5].

Сьогодні все голосніше, навіть в офіційних наукових колах, лунає підтримка старовинного філософського підходу, який проголошує основою здоров'я людини її міцний дух, правильні думки, емоційну рівновагу, не розділяючи ці пласти, а поєднуючи їх у єдине ціле. Як що мова йде про людину на рівні її фізичного тіла, то в основі гармонізації її біоенергетики, підвищення адаптаційних ресурсів, опірності до негативного впливу зовнішніх чинників, лежить постійне спілкування з природою. Лише при

умові досягнення позитивного біобалансу, можливе вдосконалення більш «високих» сфер життєдіяльності в площині духовної гармонії. Тож, першим і базовим рівнем подолання серйозних стресових факторів є «повернення до природи», як матеріальної основи стійкості людського організму.

Зважаючи на вищевикладене, актуальним вбачається застосування практик природозцілення для покращення фізичного і психічного здоров'я осіб, що постраждали в Україні від війни.

Сьогодні, як ніколи, активізується питання створення і активного розвитку природних локацій, здатних нести функцію соціально-психологічної реабілітації широких верств населення від стресогенних факторів, найбільш вагомим серед яких сьогодні є війна і її руйнівні наслідки. Україна, розташована в кількох кліматичних зонах, має значний потенціал для розробки та застосування на практиці різних технологій природозцілення. Ландшафтне розмаїття нашої країни дає можливість винайти та реалізувати велику кількість конкретних прийомів в залежності від ландшафтних та кліматичних особливостей регіону, а також з огляду на особливості та потреби кожної конкретної особи, що потребує реабілітації.

На сьогодні використання методик природозцілення в Україні є певним чином обмеженим, в першу чергу через брак методичних розробок і кадрів, спеціалізованих локацій та низький рівень поширення інформації про успішне використання цих розробок. Вирішення зазначених проблем на сьогодні є важливим завданням для небайдужої громадськості.

Розглядаючи описану вище ситуацію через призму своєї статутної мети, Благодійний фонд «Лінія життя» бачить у ній вагомі потенційні можливості. Ми передбачаємо, що початок реалізації на основі існуючого вже навчально-демонстративного пермакультурного центру «Богара» проекту реабілітації жертв війни дозволить благодійному фонду успішно вирішувати ті завдання, які були прописані в статутних документах задовго до російського вторгнення: це, зокрема сприяння формуванню у суспільстві навичок здорового способу життя та ефективного природодогоджуючого господарювання; захист прав громадян у

сфері забезпечення гідних стандартів життя, охорони здоров'я, охорони довкілля; стимулювання економічного росту і розвитку країни.

БО «БФ «Лінія життя» та її партнери ставлять собі на меті створити на матеріальній базі навчально-демонстративного пермакультурного центру локацію природозцілення, здатну стати важливою складовою частиною мережі рекреаційних закладів, що розбудовуватимуться в наступні роки в рамках «Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки українців», ініційованої Оленою Зеленською.

Більш детально аналіз описаної вище проблемної ситуації та шляхів її вирішення представлений у схемі «Дерево проблем та рішень» (Додаток А. Рис. 1).

У організаторів проекту «Центр природозцілення «Бурвальде» є для його успішної реалізації необхідні інтелектуальні, кадрові та організаційні ресурси. Зокрема, в БО «БФ «Лінія життя» впроваджені вимоги до управління якістю ISO 9001, що конкретизується у дотриманні нею принципів, спрямованих на максимальне задоволення вимог споживачів соціальних послуг та демонстрацію відповідності вимогам до менеджменту якості. В цьому контексті організація гарантує, що заплановані нею до реалізації процеси і проекти будуть забезпечені ресурсами та управляються належним чином, а також те, що у щоденному режимі виявлятимуться і реалізуватимуться можливості для вдосконалення управлінських практик.

1.2. Розвиток технік і методик природозцілення у міжнародному вимірі

Терапевтичні властивості природи, різних її аспектів, проявів і стихій відомі людству з давніх-давен. Традиційний, заснований на глибинних віруваннях підхід до розгляду людини, як частини гармонійного Всесвіту, фізичне ество якої є єдиним цілим з навколишнім середовищем та здатне до саморегуляції, завжди йшов поряд з конвенційним підходом, що ділить організм людини на окремі органи і системи, та бореться з симптомами хвороб, а не з їх глибинними причинами. Для першої течії завжди був характерним наголос на єдності організму людини, що тяжіє до встановлення гармонії між навколишнім

середовищем і власним емоційним станом, та наголос на методах лікування, спрямованих на нормалізацію глибоких механізмів людського тіла і активізацію його природного захисту. Для другої – пошук джерела і безпосередньої причини захворювання і їх усунення в опорі на міцну доказову базу, нехтування традиційним досвідом віків як «застарілим» чи навіть «примітивним».

Зближення цих двох різнополюсних течій відбувалось протягом історії людства не один раз, особливо в періоди, коли офіційна медицина заходила у певний глухий кут в боротьбі з тими чи іншими недугами, особливо пов'язаними з порушенням ментального здоров'я. З часом, дедалі більшого визнання набував принцип превентивності комплементарної медицини, яка проголошує необхідність «лікувати за три дні до народження, а не за три дні до смерті» і доцільність зцілювати людину, як витвір природи, тим, що ця природа дала їй для життя і здоров'я.

Тож, починаючи з Епохи середньовіччя конвенційна медицина змушена була поступово знімати тавро «недоказовості» з деяких холистичних практик, заснованих на впливові на організм людини тих природних чинників, які раніше вважались недостойними уваги. Першою цього тавра позбулась гідротерапія. Ще у XV ст. на карті Європи з'явився один з найбільш відомих курортів сучасності Карлові Вари, а трохи згодом - курорти на Балтійському морі, німецькі Баден-Баден і Ахен, бельгійський Спа і інші. З другої половини XVIII століття курорти з цілющими водами почали один за одним відкривати в Російській імперії. Пізніше крім прийому всередину мінеральних вод і грязелікування суть методу розширилась за рахунок обливання, обтирання, інших водних процедур, оскільки вчені виявили, що вони також мають терапевтичний ефект. Зважаючи на це, у курортології кінця XIX століття поширилась система «сонце - повітря - вода - дієта», заснована на застосуванні фізіо- і гідротерапії за принципом, розроблені доктором Г.Ламаном. Вона була запроваджена і в першому приморському санаторії Російської Імперії, відкритому в 1905 р. у м. Євпаторії [6]. Г.Ламан був прибічником водолікування і рекомендував своїм пацієнтам з профілактично-лікувальними цілями

прийняття сауни й купання під відкритим небом [7]. В опорі на цю методику Ламана на початку **XX** ст у м. Олександрівськ (нині м. Запоріжжя) Катеринославської губернії виник «Олександрабад» - перший санаторій-курорт Південно-східної України, що робив наголос на «сприятливому безпосередньому впливі природи на психіку і тіло... що дозволяє людині користуватись багатую енергією природи, направляючи її лікувальні сили на ту чи іншу ланку організму» [8; с.11].

Другим за часом виникнення напрямком природозцілення можна вважати **аеротерапію**, що полягає у прийнятті повітряних ванн. Починаючи з **XVIII** ст. і аж до винайдення антибіотиків, цей метод широко застосовувався при лікуванні в першу чергу хвороб легенів. У згаданому вище санаторії «Олександрабад» про лікування повітряними ваннами писали так: «людина, надягаючи на себе одяг, віддаляється від природи, міняє функцію своєї шкіри, що слугує джерелом багатьох хвороб... Великий простір на березу Дніпра дає можливість пацієнтам проводити частину дня без одягу на відкритому повітрі, де вони можуть купатися у свіжих хвилях ефіру... Впливом повітря досягається гарний тонус... і організм привчає себе легше і без небезпеки для здоров'я переносити негаразди нашої погоди»[8; с.13].

Також **XVIII** ст. сягають перші задокументовані приклади **анімотерапії** - використання тварин у лікувальних цілях. Так, у 1790 році в англійському графстві Йоркшир була заснована лікарня для душевнохворих, в якій одним з терапевтичних компонентів використовували собак. В результаті живого спілкування з тваринами у пацієнтів знижувалася агресія і частота нападів [9]. Пізніше в якості об'єкту лікувальних процедур почали використовувати дельфінів та свійських тварин, зокрема коней. Як виявилось іпотерапія (лікування конями) забезпечує швидше видужання або стійке поліпшення стану при ряді захворювань та рекомендована пацієнтам із неврологічними порушеннями. Кінь чинить на вершника потужний емоційний вплив, що є важливим при лікуванні психоемоційних розладів та інших порушень психіки, зокрема і у ветеранів війни.

У 1885 році німецький лікар М. Ертель [10] запропонував методику лікування пішими прогулянками - **терренкур** (фр. terrain - місцевість; і нім. kur - лікування), що поширення [11; с.26]. Як приклад можна назвати знамениту Боткінську стежку, прокладену біля Ялти 1901-1902 роки, вже після смерті знаменитого лікаря, який **вперше високо оцінив цілющі властивості клімату Південного берега Криму** [12;с.120]. Трохи пізніше метод курортної психотерапії, спрямований на оздоровлення організму впливом краси природи, пейзажів та лікувальних прогулянок, отримав назву **ландшафтотерапії** - «лікування пейзажами», (від нім. Landschaft - пейзаж) [11;с.27]. Знову повертаючись до описаного вище досвіду першого санаторію-курорта Південно-східної України Олександрбада, наведемо, як його характеризували на початку ХХ ст. сучасники: «соковита зелень, синє небо, сяюча водна поверхня Дніпра, широкий простір берегів, могутні скелі, - всі ці природні багатства діють оживляючим чином на будь-яку душу, звільняють її від впливу буденних обов'язків, заміняють буденний настрій на святковий, сприяють незворушному спокою і повному відпочинку» [8;с.9].

Позитивний вплив ландшафтних чинників на психоемоційний стан людини пізніше неодноразово відзначався лікарями-курортологами [13-16]. В 1984 клінічні дослідження Р. Урліха показали прискорення реабілітаційного періоду у пацієнтів залежно від виду з вікна [11]; у радянський період також розроблялися різні варіанти ландшафтотерапії у лікувальних групах, які проводилися на курортах. Один із основоположників курортології, П. Мезерницький [17], говорив про так званий «ландшафтний рефлекс», естетичну насолоду спогляданням природи, що активує симпатоадреналінову систему людини [18]. Вся обстановка курорту, вплив красивого ландшафту, аромату полів, лісу створюють сприятливий психологічний фон і викликають приємні емоції, що позитивно впливають на ефективність лікування.

На початку ХХ століття також з'явилося поняття **ерготерапія** або «терапія заняттями». Перша школа з підготовки фахівців у цій галузі виникла у **1908 році в Чикаго, а в 1917 році у США вперше з'явилося Національне товариство з розвитку заняттєвої терапії** [19]. Теоретичні основи ерготерапії

сформулював у 1919 році Джордж Дантон в своїй книзі «Відновна терапія»[20; с.130]. Але як окрема спеціальність ерготерапія сформувалась уже після Другої світової війни, коли суспільство зіткнулось із проблемою появи великої кількості людей, які стали інвалідами внаслідок бойових дій, та гострою необхідністю їх реабілітації, адже у них часто розпочиналася депресія, що ускладнювала не лише можливість одужання пацієнтів, але й життя їх рідних і близьких. У 1952 році створено Всесвітню організацію ерготерапевтів, членами якої на сьогодні є представники 92 країн світу [21].

Одним з найновіших напрямів лікування природними факторами є дещо схожа з ерготерапією **гарденотерапія**, яка базується на отриманні позитивних ефектів від роботи з рослинами. Пацієнти доглядають за рослинами і отримують від цього задоволення. Ця діяльність має яскраво виражену психотерапевтичну спрямованість, що дозволяє використовувати при корекції поведінкових і емоційних розладів, допомагає подолати замкненість та невпевненість в собі тощо [22]. Однією з найголовніших переваг гарденотерапії над іншими реабілітаційними методиками є високий рівень екологічності, оскільки заняття відбуваються в паркових і лісопаркових зонах, ботанічних садах тощо. В рамках гарденотерапії людина отримує не тільки емоційне розвантаження, але й ерготерапевтичний та фізіотерапевтичний ефекти за рахунок навантажень на тіло в процесі конкретних занять [23, с.65]. Такі висновки підкріплені досвідом Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, де реалізується проект «Гарденотерапія як ефективний інструмент соціального включення та реабілітації для людей з обмеженими фізичними можливостями». Його початок у 2020 році сприяв науковій апробації цього напрямку та активізації розвитку методологічної, методичної, інформаційної та матеріально-технічної бази гарденотерапії на території України [5; с.22].

На сучасному етапі все більша кількість представників офіційної медицини визнає наявність підтверджених позитивних терапевтичних ефектів від застосування комплементарних практик, пов'язаних з залученням ресурсів природи. Так, опубліковані у впливовому британському

медичному журналі *Molecular Psychiatry* результати наукового дослідження засвідчують, що в людей, які гуляли в лісі протягом години, знижувалася активність у мигдалеподібному тілі, що відповідає за формування позитивних і негативних емоцій, зокрема за відчуття тривоги й стресу. Водночас у людей, які прогулювалися у місті, таких змін не відбувалося. До й після прогулянки учасники експерименту проходили функціональну магнітно-резонансну томографію, яка фіксувала активність мозку під час виконання стресових завдань. На основі цих вимірювань вчені зробили висновок, що контакт із природою сприяв відновленню після стресу, знижуючи активність мигдалини. Тож перебування на природі зменшує негативний вплив міського життя й знижує ризик появи психічних розладів серед жителів міст [24]. Результати іншого дослідження свідчать, що уже через кілька хвилин прогулянки під кронами дерев нормалізується частота дихальних рухів, серцевий ритм і кров'яний тиск. 15-20 хвилин прогулянки поліпшують розумову активність, зменшують рівень глюкози та гормону стресу в організмі [25]. У 2011 році норвезькі вчені експериментально довели, що мінімальне фізичне навантаження людей різного віку на природі позитивно позначилося на їх психічному благополуччі. Досліди показали, що навіть 15-хвилинна прогулянка підвищувала розумову активність та покращувала настрої [26]. Ці дані підтвердили і вчені Чиказького університету. Їх дослідження показали, саме помірні аеробні навантаження на природі найкраще відбиваються на настрої людей. Особливо прогулянки як форма легкої фізичної активності допомагають людям з депресією [27].

В опорі на подібні до вищенаведених досліджень, медики розвинутих країни Європи і Америки почали призначати прогулянки на природі як засіб лікування хронічних захворювань і нервових розладів. Так, наприклад у Шотландії Національна служба охорони дозволила медикам в графії «Призначення лікаря» писати «природа». Кожному пацієнту із таким призначенням пропонують вирушити в пішу мандрівку, послухати спів птахів,

позбирати мушлі на пляжі. Для кожного створюють календар та графік прогулянок. Таке лікування, згідно медичної статистики, демонструє суттєве поліпшення стану хворих на серцево-судинні захворювання, діабет та нервові розлади. Медики констатують, що ця терапія є допоміжною, однак визнають, що вона поліпшує ефективність медикаментозного лікування [28].

В якості висновку: Практика останніх десятиліть свідчить, що основою інфраструктурної складової природозцілювальних технологій в Україні можуть стати нерукотворні або штучно створені острівці природи (парки, лісопарки, лісові масиви, інші природні об'єкти), в рамках яких можна передбачити функціонування демонстраційних майданчиків та окремих зон для реалізації описаних вище методик природозцілення. Для подальшого розвитку цих технологій необхідно провести велику роботу з структурування та масштабування відповідних локацій, що дозволить експериментувати з використанням тієї чи іншої технології, зважаючи на характер ментальних та фізичних проблем осіб, що потребують реабілітації.

Вважаємо, що майбутнє розвитку технологій природозцілення полягає у створенні умов для широкомасштабного та комплексного їх застосування для різних груп і категорій громадян. Методологічне та методичне підґрунтя для цього повинно складатись з чотирьох компонентів. Перший компонент є біологічним і має забезпечуватись ландшафтними дизайнерами, ботаніками, бізнесом у сфері «зеленого туризму», які створюють локації терапевтичного та реабілітаційного змісту. Другий компонент - фізіотерапевтичний і має забезпечуватись спеціалістами з фізіотерапії, які створюють умови для реалізації лікувального ефекту від природозцілення. Третій компонент є ерготерапевтичним і забезпечується спеціалістами з ерготерапії. Четвертий компонент є соціально-психологічним та забезпечується спеціалістами з психології та соціальної роботи, які формують умови для досягнення соціально-психологічних ефектів в рамках технологій природозцілення [28,с.62-63].

РОЗДІЛ 2

ПРОЕКТ «СТВОРЕННЯ ЦЕНТРУ ПРИРОДОЗЦІЛЕННЯ «БУРВАЛЬДЕ»
ДЛЯ ОСІБ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ВІЙНИ»

2.1. Анотація

2.1.1. Актуальність проекту

Повномасштабне військове вторгнення Росії на територію нашої країни значно змінило її соціальний ландшафт. Однією з найгостріших проблем для України в цілому і Запорозької області зокрема постає соціально-психологічна реабілітація громадян, які через різні обставини постраждали від війни. Численні наукові дослідження та практичний досвід інших країн доводять, що особи, які зазнали руйнівного для психіки впливу військових факторів, потребують комплексної реабілітації. У першому розділі даної наукової роботи нами було доведено, що для виконання цього складного завдання в сучасних умовах найбільш правильним буде застосування холістичного підходу, коли використання терапевтичних процедур в рамках усталених інститутів офіційної медицини сполучатиметься з задіянням інших комплементарних практик. Тож актуальним вбачається застосування методик природозцілення для посттравматичної соціально-психологічної реабілітації.

2.1.2. Діяльність в межах проекту

В межах проекту планується створення і функціонування на матеріальній базі навчально-демонстраційного пермакультурного центру «Богара» Центру природозцілення «Бурвальде», в якому здійснюватиметься багатофункціональна діяльність з фізичної і психологічної реабілітації осіб, що постраждали від війни в таких напрямках:

- Природотерапія; ландшафтотерапія;
- Гарденотерапія; дендротерапія;
- Анімалотерапія (іпотерапія); орніотерапія;

- Гідротерапія; аеробні навантаження;
- Ерготерапія;
- Медитаційні практики та інші прийоми психологічної релаксації.

2.1.3. Очікувані результати проекту

Протягом року реалізації проекту на базі Центру природозцілення планується прийняти та провести відповідні курси для 300 відвідувачів – осіб, що постраждали від війни.

2.1.4. Можливості фінансування проекту з інших джерел

Для реалізації проекту будуть залучені, крім донорських коштів, також власні ресурси БФ «Лінія життя», зокрема, уже наявна матеріальна база та кадровий потенціал навчально-демонстраційного пермакультурного центру «Богара», а також ресурси партнерських організацій, що наведені нижче.

2.1.5. Партнери, що братимуть участь у проекті

В реалізації проекту приймуть участь партнерські організації, зокрема благодійні фонди, які забезпечать надання запланованих послуг, а також територіальна громада та лісництво на території яких буде впроваджуватись проект (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Партнерські організації та характер їх внеску у реалізацію проекту.

№ з/п	Назва організації	Характер внеску в проект
1	БФ «100% життя»	Надання послуг психолога
2	БО «Червоний хрест - Запоріжжя»	Надання послуг фізіотерапевта
3	БФ «Росинант»	Надання послуг з іпотерапії

продовження таблиці 2.1.

4	Долинська громада Запорізького району Запорізької області	Надання дозволів на створення об'єктів рекреації (екологічна стежка, екооб'єкт з купеллю); надання послуг комунального підприємства з упорядкування території
5	Крутоярівське лісництво Запорізького району Запорізької області	Надання дозволу на створення екологічного маршруту; надання послуг лісництва з упорядкування території
6	БФ «Солдатський привал»	Фомування клієнтської бази центру

2.2. Опис проекту

2.2.1. Проблема, на вирішення якої спрямовано проект

Повномасштабна війна серйозно вплинула на психічне здоров'я і благополуччя більшості населення країни. Подолання цих деструктивних наслідків потребує організації системи заходів зі збереження та відновлення ментального здоров'я громадян.

Відома з офіційних джерел інформація щодо спроб вирішення наявної проблеми:

Все більша кількість представників офіційної медицини визнає наявність підтверджених позитивних терапевтичних ефектів від застосування комплементарних практик лікування від постстресових психічних станів, які базуються в тому числі на активному використанні ресурсів природи. Так, результати наукових досліджень засвідчують, що контакт із природою сприяє відновленню після стресу а перебування на природі лікує депресію, знижує ризик появи психічних розладів, поліпшує розумову активність, покращує настрій, зменшує рівень глюкози та гормону стресу в організмі [24-27]. Медики констатують, що ця терапія є допоміжною, однак визнають, що вона суттєво поліпшує ефективність медикаментозного лікування [28].

Обґрунтування можливості розв'язання проблеми за підсумками виконання проекту:

Завдяки комплексному підходу і застосуванню у Центрі «Бурвальде» близько десятка різнопланових оздоровчих прийомів, які умовно можна об'єднати поняттям «методики природозцілення», є можливість досягти позитивного ефекту у реабілітації осіб, що постраждали від війни.

Також набутий практичний досвід дозволить проаналізувати ефективності тих чи інших прийомів та їх поєднання, створити достатню методологічну базу для подальшого поширення і масштабування набутих вмій і навичок та поширити інформацію про успішне використання цих розробок в реабілітаційній роботі.

2.2.2. Мета та завдання проекту

Метою проекту є покращення фізичного і ментального здоров'я громадян, що постраждали від війни, шляхом створення Центру природозцілення.

Завданнями проекту є:

- Створення матеріальної бази, достатньої для подальшого функціонування центру;
- Проведення реабілітації для запланованої кількості осіб за допомогою методик природозцілення;
- Здійснення оцінки результатів планової діяльності та визначення можливостей стабільного продовження роботи Центру на бездотаційній основі.

2.2.3. Цільова аудиторія проекту

Потенційною цільовою аудиторією проекту є жителі Запорізької області, які через різні обставини постраждали від війни. В даний час до цієї категорії входять в першу чергу особи, які евакуювались з зон, де велись активні бойові дії, а також виїхали з територій, окупованих російськими військовими. У перспективі коло осіб, що вимагатимуть посттравматичної соціально-

психологічної реабілітації, розшириться в першу чергу за рахунок українських військових, які після демобілізації повертатимуться до мирного життя.

Безпосередньою цільовою аудиторією проекту є 300 осіб з числа ВПО, що пройдуть реабілітацію у центрі протягом року реалізації проекту.

2.2.4. План реалізації проекту та його бюджет

В рамках підготовки до основної діяльності передбачені такі заходи:

1. Створення на матеріальній базі навчально-демонстраційного центру «Богара» центру приймання відвідувачів, розрахованого на одночасне перебування з можливістю ночівлі до 12 клієнтів з обладнанням спільного приміщення для прийому їжі, приміщень для короткочасового проживання, та зони для гардено, анімало і ерготерапії;
2. Розробка і облаштування за погодження Долинської громади Запорізького району майданчику з купеллю для здійснення природозцілювальних практик в зеленій зоні біля р.Середня Хортиця в мажах населеного пункту (землі запасу сільської ради);
3. Розробка, погодження і облаштування спільно з Крутоярівським лісництвом Запорізького району екомаршруту довжиною 7 км лісовим масивом вздовж р. Середня Хортиця для здійснення природозцілюючих практик;
4. Розробка, погодження і облаштування спільно з Долинською громадою Запорізького району трьох екомаршрутів довжиною 7, 10 та 15 км степово-байрачними ділянками вздовж сухого русла р. Бабурка та русла р. Нижня Хортиця зі ставками для здійснення природотерапевтичних практик; погодження з орендарями ставків можливості прийняття водних процедур;
5. Погодження з місцевим фермером Михайлом Когутом, власником господарства вівчарсько-козівницького спрямування, алгоритму взаємодії по проведенню занять з анімалотерапії;
6. Погодження з партнерами проекту - Благодійними фондами «100% життя» та «Червоний хрест – Запоріжжя» умов залучення до проекту психолога та фізіотерапевта на безоплатній основі;

7. Погодження з БФ «Солдатський привал» умов залучення рекрутера на безоплатній основі та алгоритму набору оздоровчих груп;
8. Погодження з Благодійним фондом «Росинант» алгоритму взаємодії по проведенню занять з іпотерапії;
9. Досягнення домовленості з жителями с. Бабурка щодо можливостей додаткового розселення відвідувачів Центру природозцілення;
10. Погодження з орендарями ставків на р. Нижня Хортиця можливості прийняття водних процедур.

В рамках основної діяльності здійснюватиметься прийом відвідувачів у щоденному режимі з можливістю їх ночівлі та забезпечення опанування природозцілювальних практик протягом курсу до 7 діб. При цьому передбачається проведення практичних комплексів різної довжини і рівня складності: ознайомлювальний (одноденний); вихідного дня (дводенний); короткостроковий (3-4 денні); стандартний (7-денний).

В перший день заїзду відбувається розселення відвідувачів та здійснюється ознайомлювальний тур з демонстрацією можливостей різних локацій природозцілення:

1. Екскурсія територією Центру природозцілення, інструктаж з загальних правил, техніки безпеки, психологічний інструктаж, ознайомлення з можливостями здійснення природозцілюючих процедур на майданчику для релаксації, майданчиках гарденотерапії і ерготерапії; початкове знайомство з анімалотерапією (спілкування з свійськими тваринами);
2. Перехід через річку Середня Хортиця до майданчику з купеллю, ознайомлення з можливостями здійснення природозцілюючих процедур на лісовій галявині: засвоєння теоретичних аспектів гідротерапії (обливання водою), дендротерапії (взаємодії зі стовбурами дерев), аеробних навантажень, медитації та інших релаксаційних практик;
3. Переїзд до початку лісового екомаршруту; прогулянка територією Крутоярівського лісництва, ознайомлення з можливостями здійснення природозцілюючих процедур у лісі: природотерапія, дендротерапія, орніотерапія, аеробні навантаження;

4. Переїзд до стайні Благодійного фонду «Росинант» ознайомлення з можливостями іпотерапії (спілкування з конями);
5. Переїзд до початку екомаршруту; прогулянка лісом вздовж русла р. Нижня Хортиця зі ставками, поглиблення знайомства з можливостями здійснення природозцілюючих процедур у лісі та біля води (дендротерапія, орнітотерапія, гідротерапія); прогулянка степово-байрачним маршрутом з сеансом ландшафтотерапії та аеробних навантажень;
6. Переїзд до вівчарської ферми Михайла Когута, поглиблення практики з анімалотерапії (спілкування з вівцями та козами);
7. Повернення до Центру, проведення підсумовуючої бесіди із залученням психолога; відвідувачі приймають рішення щодо перспектив подальшого перебування у Центрі природозцілення та загальної тривалості курсу;

Для тих відвідувачів, які приймають рішення залишитись у Центрі більше ніж на 1 день, проводиться більш глибоке інтерв'ю і розробляється індивідуальна програма занять відповідно до обраної ними тривалості курсу і індивідуальних вподобань, згідно зі спектру можливостей, продемонстрованих персоналом Центру під час першого дня роботи.

В наступні дні оздоровлюючі процедури здійснюються на описаних вище локаціях згідно розроблених індивідуальних планів з їх щоденною корекцією з огляду на стан самопочуття осіб, що проходять курс реабілітації.

Детальний план реалізації проекту та зведений бюджет проекту представлені у Додатку Б (Додаток Б. Табл. 1-2).

2.2.5. Ресурси проекту

Працівники організації, що безпосередньо братимуть участь у реалізації проекту:

- Марчук Володимир – керівник проекту, науково-методичний консультант;
- Бородін Артем – проектний менеджер, бухгалтер;
- Певченко Володимир – спеціаліст з гардено і дендротерапії;
- Коцар Володимир – гід оздоровчих маршрутів, водій;
- Марчук Софія – завгосп, відповідальна за техніку безпеки.

Залучені сторонні фахівці:

- Позднякова Ірина – психолог, соціальний працівник від БФ «100% життя»;
- Неделька Руслан – фізіотерапевт, ерготерапевт від БО «Червоний хрест - Запоріжжя»;
- Сидоренко Світлана – рекрутер, відповідальна за набір оздоровчих груп від БФ «Солдатський привал»;
- Вохін Максим – фотограф, відеограф, SMM-менеджер;
- Романова Світлана – експерт з моніторингу і оцінки від ГО «Йес».

Матеріальна база проекту:

У здійсненні проекту організатори спираються на наявну матеріальну базу навчально-демонстраційного центру «Богара»: земельну ділянку 0,42 га; житловий будинок 50м², переоблаштований як спільний простір з наявністю кухні, їдальні, душу, вбиральні; підсобні приміщення; альтанку та літню кухню для прийому їжі та проведення занять в теплу пору року.

Обґрунтування потреби у придбанні обладнання та його характеристики:

Для успішного функціонування проекту необхідне придбання та облаштування 3-х модульних будиночків, обладнаних для короткострокового проживання клієнтів Центру (300 000 грн X 3 шт = 900 000 грн.).

Також необхідне облаштування оздоровчої локації з купеллю драбиною з нержавіючої сталі – 50000 грн.

Крім цього для перевезення клієнтів Центру між оздоровчими локаціями необхідне придбання мікроавтобусу – 500 000 грн.

2.2.6. Результати реалізації проекту

1. Створення Центру природозцілення та необхідної для його подальшої діяльності матеріально-технічної бази та навколишньої інфраструктури;
2. Розроблення та апробація конкретних методик природозцілення;
3. Налагодження алгоритмів співпраці з партнерами проекту по наданню громадянам соціальних послуг з природозцілення;

4. Створення 4-х оздоровчих маршрутів та однієї оздоровчої локації за межами Центру на території Долинської громади Запорізького району;
5. Проведення курсів природозцілення для 300 відвідувачів – осіб, що постраждали від війни.

Передбачається, що для більшості з клієнтів Центру пройдені процедури природозцілення матимуть позитивний оздоровлюючий ефект, крім того кожен виходячи з індивідуального досвіду зможе визначити, які саме методи і методики справляють найкращий вплив на його ментальне здоров'я, а набуті у Центрі знання і навички дозволять їм протягом подальшого життя продовжувати реалізовувати практики, що найбільше припали до душі, за місцем проживання чи на інших локаціях.

На основі збирання і статистичної обробки даних щодо зміни стану ментального здоров'я клієнтів будуть зроблені більш поглиблені висновки щодо ефективності різних методик природозцілення у їх застосування до різних негативних фізичних і психічних станів.

Реалізація проекту також сприятиме позитивним змінам в низці пов'язаних з ним сфер:

- Сприятиме упорядкуванню та розчищенню від сміття природних об'єктів, що знаходяться на території Долинської громади Запорізького району;
- Сприятиме відкриттю на території громади першого в її історії екологічного маршруту; надасть додатковий стимул сільраді більш високо оцінити туристично-рекреаційний потенціал власної території та в подальшому більш ефективно використовувати його в напрямку активного розвитку зеленого туризму;
- Стимулюватиме населення громади, місцевих фермерів побачити нерозкриті потенції своїх господарств в напрямку розвитку зеленого туризму та надання соціальних послуг;
- Сприятиме відкриттю на території Крутоярівського лісництва першого екологічного маршруту; дозволить структурам Держлісфонду отримати досвід реалізації конкретних рекреаційних проектів та оцінити можливості подальшого розвитку цього перспективного напрямку;

- Дасть поштовх подальшому впровадженню методик природозцілення у Запорізькій області та в Україні.

2.2.7. Діяльність після виконання проекту

Протягом наступних 3-5 років планується:

1. Розширення Центру до масштабів, достатніх для одночасного прийому до 20 відвідувачів; покращення його матеріально-технічної бази; збільшення вдвічі кількості залученого до роботи постійного персоналу;
2. Вдосконалення методик природозцілення, випуск довідково-методичної літератури з цього питання;
3. Збільшення вдвічі кількості оздоровчих маршрутів та оздоровчих локацій на території Долинської громади Запорізького району, їх офіційне затвердження на рівні сільської ради;
4. Розширення кола партнерів проекту; збільшення спектру надання супутніх послуг в галузі історико-краєзнавчого та зеленого туризму.

Подальша стратегія діяльності організаторів Центру спрямовуватиметься на вдосконалення, розширення і масштабування його роботи у таких напрямках:

1. Розширення спектру природооздоровчих локацій;
2. Відкриття філіалів у інших районах Запорізької області;
3. Створення загальноукраїнської мережі природозцілення за допомогою залучення організацій-партнерів.

Також діяльність організації спрямовуватиметься на визначення нових джерел фінансування подальшої діяльності, в тому числі залучення коштів державного і місцевих бюджетів.

Важливе значення в подальшому розвитку організації матиме науково-методична діяльність. На основі аналізу результативності застосованих на практиці методик природозцілення і їх комбінацій будуть зроблені більш поглиблені висновки щодо можливостей їх подальшого широкомасштабного та комплексного застосування для фізичної і психологічної реабілітації різних груп і категорій громадян в загальноукраїнському масштабі.

Поява наукових статей і методичних розробок щодо застосування технік і методик природозцілення надасть серйозний поштовх для подальшого використання цих розробок в реабілітаційній роботі.

2.2.8. Інформаційний супровід проекту

Поширення інформації про початок, хід реалізації проекту та його результати здійснюватиметься в соціальних мережах Фейсбук та Інстаграм та сторінках Благодійного фонду «Лінія життя» та його партнерів. Також з метою донесення інформації про проект до широкої громадськості та цільової аудиторії організатори залучатимуть до співпраці ЗМІ. Планується як поширення для регіональних та загальноукраїнських ЗМІ інформації про цікаві аспекти проекту, так і влаштування окремих інформаційних приводів та медіа-подій: офіційне відкриття роботи центру; відкриття екомаршрутів; день першого прийому відвідувачів; дні відкритих дверей тощо.

З метою залучення клієнтів до Центру також планується реалізація окремого плану комунікацій з потенційною цільовою аудиторією за допомогою «теплих контактів», напрацьованих партнерами проекту – благодійними організаціями, що уже надають соціальні послуги особам, що постраждали від війни.

Для інформаційного супроводу проекту та створення промо-продуктів, необхідних для його просування у ЗМІ і соцмережах, залучатиметься окремий фахівець з навичками фото-відеографії та SMM.

РОЗДІЛ 3

МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНКА ПРОЕКТУ

3.1. Організація моніторингу та оцінки проекту

Необхідними складовими та організаційною умовою успішного впровадження будь-якого проекту є його моніторинг та оцінка. Тож вони застосовуватимуться при розробці і впровадженні проекту створення Центру природозцілення «Бурвальде».

Основними завданнями здійснення моніторингу проекту виступають:

- систематичне відстеження ходу реалізації мети і завдань проекту на всіх його етапах;
- контроль за дотриманням плану виконання намічених заходів та ефективністю витрати виділених на це коштів;
- збір необхідної інформації для прийняття рішень щодо шляхів і напрямків вдосконалення ходу проекту та можливого корегування його цілей;
- своєчасного реагування на певні відхилення від плану;
- прогнозування та запобігання критичним і непередбачуваним ситуаціям в ході поточної діяльності; мінімізацію їх шкідливих наслідків;

Основними завданнями оцінки проекту є:

- визначення реалістичності цілей і завдань проекту, доречності обраних методів роботи та очікуваних результатів;
- вивчення потреб цільової аудиторії;
- визначення відповідності реальної діяльності персоналу запланованим у проекті заходам;
- співставлення кількісних і якісних показників реалізації проекту запланованим результатам;
- оцінку ефективності витрати коштів і рентабельності діяльності в межах проекту;
- аналіз отриманих в ході проекту результатів через призму їх коротко та довгострокового впливу на соціальний ландшафт.

Зовнішній та внутрішній моніторинг та оцінка проекту здійснюватиметься систематично, згідно плану, починаючи від підготовчого етапу і до досягнення кінцевої мети.

Виходячи з логіки і хронології реалізації проекту, передбачаються наступні заходи моніторингу і оцінки (МіО) (табл. 3.1):

Таблиця 3.1

Заходи моніторингу і оцінки за проектом «Центр природозцілення
«Бурвальде» для постраждалих від війни»

№ з/п	Заходи МіО	Етап реалізації проекту	Суб'єкти внутрішнього МіО/періодичність	Залучені суб'єкти зовнішнього МіО/періодичність
1	Вхідна оцінка (оцінка потреб)	Розробка проекту	Проектний менеджер, науково-методичний консультант, партнери (разово)	Незалежні експерти; комісія ІБМТ Університету «Україна» (разово)
2	Поточний МіО (оцінка процесу)	Підготовчий етап проекту	Проектний менеджер, науково-методичний консультант (щомісяця)	Донори проекту, партнери проекту, соціальні і медичні служби Долинської громади та Запорізького району та (щоквартально)
		Реалізація проекту	Персонал проекту (щотижнево)	Донори проекту, партнери, соціальні і медичні служби Долинської громади та Запорізького району; клієнти Центру (щомісячно)
3	Підсумковий МіО (оцінка результату і впливу)	Підведення підсумків проекту	Проектний менеджер, науково-методичний консультант, бухгалтер (разово)	Донори проекту, партнери проекту, соціальні і медичні служби Долинської громади та Запорізького району (разово)

Під час реалізації заходів з моніторингу та оцінки відстежуватимуться у комплексі:

1. **використання ресурсів** (відповідність витрачених ресурсів наміченому плану);
2. **процес виконання плану:**
 - відповідність змісту заходів потребам визначеної цільової аудиторії;
 - дотримання визначених технологій і методик природозцілення та окремих процедур;
 - проведення намічених заходів згідно графіку;
3. **результати:**
 - відповідність результатів наміченим меті і завданням;
 - можливості подальшого розвитку та повторення проекту;
4. **вплив проекту:**
 - на самопочуття клієнтів Центру;
 - на самопочуття залучених спеціалістів;
 - на соціально-економічний клімат у громаді;
 - на динаміку застосування технологій природозцілення у регіональному і загальноукраїнському масштабі;

Оскільки необхідною організаційною умовою проведення я моніторингу так і оцінки соціальних проектів, є наявність показників його ефективності, в ході підготовки даного проекту були визначені наступні індикатори досягнення поставлених завдань (табл. 3.2):

Кінцевим підсумком моніторингу і оцінки буде напрацювання рекомендацій щодо удосконалення і подальшого успішного продовження проектної діяльності центру в перспективі, в тому числі з точки зору його переходу на самоокупність.

3.2. Проектні ризики та їх мінімізація.

З метою збільшення стресостійкості запланованої в рамках проекту діяльності, були проаналізовані гіпотетичні негативні події, які можуть статися в

ході його реалізації та вплинути на заплановані результати. Також були продумані заходи з мінімізації гіпотетичних ризиків:

Таблиця 3.2

Ключові індикатори досягнення поставлених завдань за проектом «Центр природозцілення «Бурвальде» для постраждалих від війни»

№ з/п	Етап реалізації проекту	Індикатори процесу /інструменти вимірювання	Індикатори результату /інструменти вимірювання
1	Підготовчий етап проекту	- % виконаних підготовчих заходів у відношенні до плану (матеріально-технічна звітність).	- % залучених ресурсів від запланованого (бухгалтерська звітність).
2	Реалізація проекту	- кількість проведених у центрі занять з природозцілення (статистика згідно таблицю); - відповідність змісту заходів потребам клієнтів Центру (анкетування).	- рівень задоволеності клієнтів центру наданими послугами і результатом реабілітації (анкетування); - зменшення рівня стрес-фактору у клієнтів центру (інтерв'ю, фокус-групи).
3	Підведення підсумків проекту	- виконання бюджету проекту (бухгалтерська звітність).	- кількість осіб, що скористалися послугами Центру (реєстраційні дані).

Таблиця 3.3

Потенційні ризики за проектом «Центр природозцілення «Бурвальде» для постраждалих від війни»

Потенційні ризики	Діяльність Центру щодо їх мінімізації
Зовнішні:	
1 Небажання Долинської сільської ради Запорізького району та структур Держлісагенства йти на співпрацю щодо відкриття на їх землях екологічних маршрутів та локацій.	Проведення кількох раундів переговорів зі сторонами з метою аргументувати стратегічну важливість і вигідність проекту у довгостроковій перспективі; Проведення переговорів з сусідніми громадами та іншими землекористувачами (орендаторами) з метою вивчення можливостей відкриття резервних еко-локацій.
2 Негативне ставлення місцевого населення до активностей, що реалізовуватимуться у межах проекту.	Проведення серед населення роз'яснювальної роботи з залученням органів місцевого самоврядування та наявних у них медіа-ресурсів з розкриттям економічних переваг від припливу у громаду туристів з розвинутими соціальними потребами.
Внутрішні:	
3 Брак житлової площі для розміщення усіх бажаних клієнтів.	Проведення переговорів з місцевим населенням з метою виявлення резервних можливостей розселення клієнтів центру у приватних садибах.
4 Недостатня кількість відвідувачів для повноцінної реалізації мети та завдань проекту.	Встановлення контактів з максимальною кількістю благодійних організацій, що працюють з потенційною цільовою аудиторією з метою формування надійного трафіку клієнтів.
5 Раптове вибуття одного з членів команди, залученої у проект.	Відпрацювання системи взаємозамінності персоналу та механізму резервного залучення спеціалістів від партнерських організацій.

ВИСНОВКИ

1. Застосування немедичних практик природозцілення для соціально-психологічної реабілітації осіб, що постраждали від війни є цілком актуальним. Особливо важливо це для Запорізької області, частина території якої є наразі окупованою ворогом, а на 10% ведуться активні бойові дії. Згідно наукових даних, у зв'язку з війною більшість громадян України мають прояви хоча б одного з симптомів посттравматичного стресового розладу. Подолання деструктивних впливів війни на ментальне здоров'я потребує організації системи заходів з їх постстресової реабілітації, чільними складовими якої мають стати створення мережі центрів, ресурсів, платформ допомоги населенню. Тож сьогодні, як ніколи, активізується питання розвитку природних локацій, здатних нести цю функцію. Запорізька область має значний потенціал для розробки та застосування на практиці різних технологій природозцілення. Ландшафтне розмаїття регіону дає можливість винайти та реалізувати велику кількість конкретних прийомів з огляду на особливості та потреби кожної конкретної особи, що потребує реабілітації.

2. Проведений у науковій роботі аналіз загальносвітової практики застосування технологій реабілітації, заснованих на ресурсах природи в доводить можливість їх активного застосування з метою досягнення відчутного терапевтичного ефекту у подоланні постстресових психічних станів і покращенні фізичного і ментального здоров'я громадян. Відомі в Україні і світі оздоровчі прийоми природотерапії, ландшафтотерапії, гарденотерапії, дендротерапії, анімалотерапії, орнітотерапії, гідротерапії заслуговують на активне подальше впровадження.

3. У курсовій роботі представлений проект створення і функціонування Центру природозцілення «Бурвальде», в рамках якого Благодійний фонд «Лінія життя» разом з партнерами планує здійснення багатофункціональної діяльності з фізичної і психологічної реабілітації громадян, що постраждали від війни. У разі схвалення донорами сформованої грантової заявки, проект здатен посприяти вирішенню нагальної суспільної проблеми. Протягом року реалізації

проекту на базі Центру планується прийняти 300 відвідувачів – осіб, що постраждали від війни. Передбачається, що для більшості з них пройдені процедури природозцілення матимуть позитивний оздоровлюючий ефект, крім того кожен виходячи з індивідуального досвіду зможе визначити, які саме методи і методики справляють найкращий вплив на його ментальне здоров'я, а набуті у Центрі знання і навички дозволять у подальшому житті продовжувати реалізовувати найбільш доречні практики.

4. Запропоновані в роботі заходи з моніторингу та оцінки, а також розроблений алгоритм реагування на проблемні моменти ризику при запровадженні проекту, є оптимально-достатніми для його успішного впровадження. Кінцевим підсумком запропонованих заходів з моніторингу і оцінки має стати напрацювання рекомендацій щодо удосконалення і подальшого успішного продовження проектної діяльності центру в перспективі, в тому числі з точки зору його переходу на самокупність.

5. Результати реалізації проекту у коротко і довгостроковій перспективі здатні суттєво покращити соціальний клімат у Долинській громаді, де він буде реалізовуватись, та у всій Запорізькій області. Позитивний терапевтичний ефект, отриманий клієнтами центру сприятиме популяризації технологій природозцілення. На основі збирання і статистичної обробки даних щодо зміни стану ментального здоров'я клієнтів будуть зроблені більш поглиблені висновки щодо ефективності різних методик природозцілення у їх застосування до різних негативних фізичних і психічних станів. Набутий практичний досвід дозволить зробити аналіз ефективності тих чи інших прийомів та їх поєднання, створити достатню методологічну базу для подальшого масштабування цих розробок та поширити інформацію про їх успішне використання в реабілітаційній роботі. Реалізація проекту також сприятиме позитивним змінам в низці пов'язаних з ним сфер, зокрема сприятиме розвитку туристично-рекреаційного потенціалу території, відкриттю екологічних маршрутів та упорядкуванню та розчищенню від сміття природних об'єктів, а також стимулюватиме розвиток зеленого туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Prospective study of posttraumatic stress disorder and depression following trauma. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/9585714/#affiliation-1>
2. Acute stressors and chronic response: The case of traumatic stress. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1991-12660-001>
3. Устінов О.В. Повномасштабна війна несе серйозні загрози для психологічного здоров'я. URL: <http://surl.li/gmbhi>
4. Медико-психологічна реабілітація військовослужбовців в умовах російсько-української війни. URL: <http://surl.li/gmbhn>
5. Методичний посібник з питань впровадження гарденотерапії в Україні. Запоріжжя: ГО «Нам не байдуже», 2020. 40 с.
6. Шевченко В. Евпаторийскому курорту – 95 лет. *Крымская правда*. 27.06.2000. С.2
7. Lahmann, Heinrich. URL: http://www.deutschebiographie.de/artikelNDB_n13-414-01.html
8. Александрбадь на Днѣпрѣ. Москва: Типографія «Зѣмля», 1912. 30 с.
9. Що говорить наука про дельфінотерапію. URL: <https://suprun.doctor/zdorovyia/shho-govorit-nauka-pro-delfinoterapiyu.html>
10. Oertel M. J. *Über Terrain-Kurorte. Zur Behandlung von Kranken mit Kreislaufs-Störungen*. 2 Aufl. Lpz. 1904.
11. Маньшина Н.В. Курортология для всех. За здоровьем на курорт. URL: http://dr-manshina.blogspot.com/2017/03/blog-post_27.html
12. Мардасова Е.В. История создания экологических троп. Барнаул: АГУ. 2012. URL: <http://elibrary.asu.ru/xmlui/bitstream/handle/asu/337/article.pdf>
13. Дмитриев В.Н. Климатические условия Южного берега Крыма и их лечебное значение. Санкт-Петербург : тип. т-ва "Обществ. польза", 1914. 56 с. URL: <http://search.rsl.ru/ru/record/01003815626>
14. Коркешко А.Л. Вопросы эмоционального воздействия зеленых насаждений. *Повышение продуктивности водоохраных и защитных функций лесов Черноморского Побережья*: материалы к научной конференции. Москва, 1969. С. 53-56.

15. Лежепекова Л.Н., Якубов Б.А. Вопросы психогигиены и психопрофилактики в работе практического врача. Ленинград: Медицина, 1977. 159 с. URL: <https://search.rsl.ru/ru/record/01007730646>
16. Полян П.М. География и вдохновляющие ресурсы природы. **Природа**. 1978. №3. С. 51-63.
17. Мезерницкий П.Г. Лечебные ресурсы ЮБК и возможности их использования. Гос. ин-т мед. климатологии и климатотерапии. Ялта: 5 тип. КПТ, 1936. 106 с. URL: <http://search.rsl.ru/ru/record/01005292278>
18. Руководство по психотерапии. / под ред. В. Е. Рожнова. 3-е изд., доп. и перераб. Ташкент: Медицина, 1985. 719 с.
19. Эрготерапия в ревматологии. URL: <https://goo.su/TitQ>
20. Сварник М.І. Заняттєва терапія//Соціальні послуги на рівні громади для осіб з інтелектуальною недостатністю. К., БТ «Джерела»: 2004. 312 с.
21. Сучасні погляди ерготерапії. URL: <https://goo.su/qKI9Y>
22. Гарденотерапія є актуальним напрямом соціальної реабілітації. URL: <https://inc.kiev.ua/index.php/gardenoterapiya>
23. Лаптев О.О. Інтродукція та акліматизація рослин з основами озеленення. Київ: Фітосоціоцентр, 2001. 128 с.
24. Amygdala activity decreases as the result of a one-hour walk in nature. URL: <https://www.nature.com/articles/s41380-022-01720-6>
25. Прогулянки на природі мають лікувальний ефект. URL: <https://credo.pro/2019/07/239745>
26. Associations between physical activity and physical and mental health--a HUNT 3 study. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21131869/>
27. The effect of regular aerobic exercise on positive-activated affect. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1469029209000739>
28. Мосаєв Ю. Особливості гарденотерапії як технології соціальної роботи з людьми похилого віку. *Актуальні дослідження в соціальній сфері*: матеріали чотирнадцятої міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 листопада 2019 р.). Одеса: ФОП Бондаренко М., 2019. С.61-63.

ДОДАТКИ

Додаток А. Науково-теоретичне обґрунтування проблеми.

Рис. 1. Дерево проблем та рішень щодо створення центрів природозцілення та інших рекреаційних локацій

Додаток Б. Проект «Створення центру природозцілення «Бурвальде» для осіб, що постраждали від війни»

Таблиця 1.

План реалізації проекту «Створення центру природозцілення «Бурвальде» для осіб, що постраждали від війни»

№ етапу	Назва етапу	Тривалість етапу	Завдання етапу	Детальний опису кожного із заходів / видів діяльності в межах етапу (із представленням кількісних та якісних показників)	Відповідальні	Результати здійснення етапу	Обсяг фінансування з боку донора (у гривнях)	Обсяг фінансування з власних коштів та партнерів (у гривнях)
1	Створення інфраструктури проекту	60 днів	1. Вирішити юридичні питання	1. Змінити керівництво Благодійного фонду; внести зміни у статутні документи 2. Призначити бухгалтера 3. Отримати статус неприбутковості 4. Оформити правовідносини з партнерами, залученими у проект	Марчук В., Бородін А.	1. Змінене керівництво Благодійного фонду та внесені зміни у статутні документи 2. Призначено бухгалтера 3. Отримано статус неприбутковості 4. Оформлені правовідносини партнерами 3	0,0 грн	0,0 грн

		2. Розробити погодити алгоритми співпраці з партнерами проекту;	i	1. Погодити з БФ «100% життя» та БО «Червоний хрест-Запоріжжя» умови залучення до проекту психолога та фізіотерапевта на безоплатній основі; 2. Погодити з БФ «Росинант» алгоритм взаємодії по проведенню занять з іпотерапії на безоплатній основі; 3. Погодити з місцевим фермером Михайлом Когуттом, власником господарства вівчарсько-козівницького спрямування, алгоритм взаємодії по проведенню занять з анімалотерапії на взаємовигідних умовах; 4. Домовитись з жителями с.Бабурка щодо можливостей додаткового розселення відвідувачів Центру природозцілення. 5. Погодити з орендарями ставків на р. Нижня Хортиця можливості прийняття водних процедур;	Марчук В., Бородін А.	1. Погоджено з БФ «100% життя» та БО «Червоний хрест-Запоріжжя» умови залучення до проекту їх персоналу; 2. Погоджено з БФ «Росинант» проведення занять з іпотерапії; 3. Погоджено з місцевим фермером, власником вівчарсько-козівницького господарства, проведення занять з анімалотерапії; 4. Домовлено з жителями с.Бабурка щодо можливостей додаткового розселення відвідувачів Центру природозцілення. 5. Погоджено з орендарями ставків можливості прийняття водних процедур на р. Нижня Хортиця;	20000,0 грн	0,0 грн
--	--	---	---	--	--------------------------	---	----------------	---------

	<p>3. Створити та погодити сталі функціонування екологічних маршрутів і оздоровчих локацій за межами центру;</p>	<p>1. Розробити і погодження майданчик з купеллю для здійснення природозцілювальних практик в зеленій зоні біля р.Середня Хортиця в мажах населеного пункту (землі запасу сільської ради);</p> <p>2. Розробити, погодити і облаштувати спільно з Крутоярівським лісництвом екомаршрут довжиною 7 км лісовим масивом вздовж р. Середня Хортиця для здійснення природотерапевтичних практик;</p> <p>3. Розробити, погодити і облаштувати спільно з Долинською громадою трьох екомаршрутів довжиною 7, 10 та 15 км степово-байрачними ділянками вздовж сухого русла р. Бабурка та русла р. Нижня Хортиця зі ставками для здійснення природотерапевтичних практик.</p>	<p>Марчук В., Бородін А.</p>	<p>1. Розроблено, облаштовано, впорядковано за погодження Долинської громади майданчик з купеллю для здійснення природозцілювальних практик;</p> <p>2. Розроблено, погоджено, облаштовано і впорядковано спільно з Крутоярівським лісництвом екомаршрут довжиною 7 км;</p> <p>3. Розроблено, погоджено, облаштовано і впорядковано спільно з Долинською громадою трьох екомаршрутів довжиною 7, 10 та 15 км;</p>	<p>50000,0 грн</p>	<p>250000,0 грн</p>
	<p>4. Деталізувати оздоровчих маршрутів</p>	<p>Розробити деталізацію оздоровчих маршрутів та дотичних до них методик природозцілення;</p>	<p>Коцар В.</p>	<p>Розроблені детальні плани оздоровчих маршрутів з описом технології реалізації дотичних до них методик природозцілення;</p>	<p>20000,0 грн</p>	<p>0,0 грн</p>
	<p>5. Створити центр та його матеріально-технічну базу на земельній ділянці 0,42 га, розраховану на одночасне перебування з можливістю</p>	<p>1. Переобладнати житловий будинок 50м2 під спільний простір з кухнею, їдальнею, душем, вбиральнею; обладнання підсобних приміщень, альтанки та літньої кухні для прийому їжі та проведення занять в теплу пору року</p> <p>2. Встановити три модульних будиночки для короткочасного проживання до 12 клієнтів одночасно</p>	<p>Марчук В, Марчук С.</p>	<p>Створена база приймання відвідувачів з зонами для гардено, анімало і ерготерапії</p>	<p>20000,0 грн</p>	<p>1300000,0 грн</p>
			<p>Марчук В, Марчук С.</p>		<p>900000,0 грн</p>	<p>0,0 грн</p>

			ночівлі до 12 клієнтів	3. Обладнати приміщення для ночівлі ліжками для 12 відвідувачів	Марчук В., Марчук С.	Приміщення для ночівлі обладнані ліжками для 12 відвідувачів	42600,0 грн	0,0 грн
				4. Закупити садові меблі для відвідувачів Центру	Марчук С., Бородін А.	Закуплені садові меблі	40000,0	0,0 грн
				5. Закупити мікроавтобусу для переміщення клієнтів центру між оздоровчими локаціями	Коцар В., Бородін А.	Закуплено мікроавтобус Renault Trafic 2.5 dCi AT	500000,0 грн	0,0 грн
			7. Провести промо-кампанію	1. Провести урочисте відкриття Центру; 2. Спланувати та провести промокампанію; спільно з партнерами сформувати алгоритми забезпечення стабільного потоку відвідувачів центру.	Вохін М., Сидоренко С.	Проведена промокомпанія та спільно з партнерами сформовані алгоритми забезпечення стабільного потоку відвідувачів центру.	62000,0 грн	30000,0 грн
2	Реалізація проекту	295 днів	1. Приймати відвідувачів Центру	Здійснювати прийом і облаштування відвідувачів у щоденному режимі	Марчук В., Марчук С.	Здійснено прийом 300 відвідувачів протягом року	260000,0 грн	0,0 грн
			2. Розробити програму занять; технічний інструктаж	1. Розробити індивідуальний план занять для кожного клієнта Центру 2. Проводити інструктаж з техніки безпеки і загальних правил перебування у Центрі	Поздняко-ва І., Марчук С.,	1. Розроблені індивідуальні плани занять для кожного клієнта Центру 2. Проведені необхідні інструктажі	60000,0 грн	120000,0 грн
			3. Проводити соціально-психологічну роботу з клієнтами Центру	1. У щоденному режимі проводити психологічну роботу з відвідувачами; 2. Проводити заняття з медитації, релаксаційних практик, аутотренінгу	Поздняко-ва І.	Проведена соціально-психологічна робота, не менше 50 занять з медитації, релаксаційних практик, аутотренінгу	0,0 грн	120000,00 грн
			4. Здійснювати перевезення клієнтів між екомаршрутами	Перевозити відвідувачів центру мікроавтобусом Renault Trafic	Коцар В.	Здійснено щоденне перевезення відвідувачів центру мікроавтобусом між оздоровчими локаціями	130000,0 грн	0,0 грн

			5. Проводити заняття з гідротерапії, аеротерапії, ерготерапії	У щоденному режимі проводити заняття з гідротерапії, аеротерапії, ерготерапії	Неделька Р.	Проведені не менше 50 занять з гідротерапії, аеротерапії, ерготерапії	0,0 грн	240000,0 грн
			6. Проводити заняття з дендротерапії, гарденотерапії	У щоденному режимі проводити заняття з дендротерапії, гарденотерапії	Певченко В.	Проведено не менше 50 занять з дендротерапії, гарденотерапії	120000,00 грн	0,0 грн
			7. Проводити заняття з анімалотерапії	1. Спільно з інструктором БФ «Росинант» організувати спілкування клієнтів з конями; 2. Спільно з місцевим фермером організувати спілкування з іншими свійськими тваринами.	Коцар В.	Організоване спілкування клієнтів з конями та іншими свійськими тваринами	0,0 грн	216000,00 грн
			8. Рекламувати діяльність центру.	1. Проводити дні відкритих дверей та прес-тури для журналістів; 2. Створити серію промо-продуктів, що використовуватимуться протягом роботи центру в рекламі з метою розширення бази відвідувачів	Вохін М.	Здійснені заходи для реклами центру	130000,00 грн	0,0 грн
			9. Вести розрахунки і оплати по проекту	Здійснювати поточне бухгалтерське обслуговування Проекту	Бородін А.	Проведене поточне бухгалтерське обслуговування Проекту	240000,00 грн	0,0 грн
3	Підведення підсумків проекту	10 днів	1. Провести підсумковий моніторинг і оцінку	Проведення підсумкового моніторингу і оцінки проекту з залученням експерта з проектного менеджменту від сторонньої організації	Романова С., Марчук В.	Проведено підсумковий моніторинг і оцінку з залученням експерта від сторонньої організації	15000,00 грн	0,0 грн
			2. Прозвітувати перед донорами	Сформування загального звіту та фінансового звіту	Марчук В., Бородін А.	Сформовано загальний та фінансовий звіти, представлено донорам та партнерам проекту.	0,0 грн	0,0 грн
			3. Визначити подальші перспективи	Визначити подальші перспективи і напрямки розвитку проекту	Команда проекту	Визначені подальші перспективи і напрямки постпроектної діяльності	0,0 грн	0,0 грн

4	Пост-проектна діяльність	1. Розглянути можливості для масштабування проекту	Проаналізувати шляхи і напрямки подальшого розвитку і масштабування Центру	Команда проекту	Визначені шляхи і напрямки подальшого розвитку і масштабування Центру	0,0 грн	0,0 грн
		2. Створити методичну базу	Створити методичну базу найбільш ефективних практик природозцілення		Створена методична база найбільш ефективних практик природозцілення, зроблені висновки щодо ефективності різних апробованих у Центрі методик		
		3. Написати наукові статті	Написати наукові статті з деталізацією досвіду Центру		Написані наукові статті з деталізацією досвіду Центру і обґрунтуванням його подальшого використання		
		4. Знайти нових партнерів	Знайти нових партнерів для подальшого розвитку і масштабування Центру		Знайдені нові партнери для подальшого розвитку і масштабування Центру		
		5. Удосконалити базу промо-продуктів	Подальша розробка і удосконалення бази промо-продуктів		Удосконалена база промо-продуктів, що будуть використовуватись у паблісіті		
Всього						2589600,0 грн	2426000,0 грн

Таблиця 2.

Зведений бюджет проекту «Створення центру природозцілення «Бурвальде» для осіб, що постраждали від війни».

№ п/п	Назва статті витрат	Розрахункова вартість (грн)	Деталізація розрахунку	Кошти від донорів	Власні ресурси	Ресурси партнерів
1	Заробітна платня:					
	Керівник проекту	240 000	20000 грн * 12 міс	240 000		
	Бухгалтер	240 000	20000 грн * 12 міс	240 000		
	Гід оздоровчих маршрутів	100 000	10000 грн * 12 міс	100 000		
	Дендротерапевт, гарденотерапевт	120 000	10000 грн * 12 міс	120 000		
	Завгосп центру	120 000	10000 грн * 12 міс	120 000		
2	Робота підрядників:					
	Створення промопродуктів (фотоко́нтент, відеороліки)	180 000	30000 грн * 6 міс	180000		
	Упорядкування локацій та екомаршрутів					250 000
	Психолог, соціальний працівник	240 000	20000 грн * 12 міс			240 000
	Рекрутер, спеціаліст по набору груп	180 000	15000 грн * 12 міс			180 000
	Фізіотерапевт, ерготерапевт	240 000	20000 грн * 12 міс			240 000

продовження таблиці 2

	Інструктор по роботі з тваринами	216 000	18000 грн * 12 міс		216 000
	Експерт з моніторингу та оцінки	15 000		15 000	
3	Закупівля нового обладнання і матеріалів:				
	Закупівля модульних будинків	900 000	300 000 грн * 3 шт	900 000	
	Закупівля ліжок	42 600	3550 грн X * шт	42 600	
	Закупівля мікроавтобусу Renault Trafic 2.5 dCi AT	500 000	1 шт	500 000	
	Виготовлення сходів з нержавіючої сталі	50 000		50 000	
	Закупівля садових меблів	40 000	24 одиниці	40 000	
	Бензин	30 000	600 л	30 000	
4	Основні фонди				
	Земельна ділянка				100 000
	Будинок з кухнею та вбиральною				800 000
	Літні зручності				100 000
	Альтанка з зоною барбекю				300 000
6	День відкриття Центру, дні відкритих дверей				
	Витрати по прийняттю гостей	12000		12000	
	Бюджет проекту:			2 589 600	1300000 1126000
	Разом:				5015600

Схожість

Джерела з Інтернету

822

1	https://umj.com.ua/uk/publikatsia-233696-povnomasshtabna-vijna-nese-serjozni-zagrozi-dlya-psihologichnogo-zdoro	65 джерел	1.66%
2	https://my.ua/news/cluster/2022-09-14-psihologichnii-stand-ukrayintiv-40-respndentiv-zaznali-zagrozi-zhittiu-a-16	2 джерела	1.11%
3	https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/maket-vijna...2022dlya-tipografiivse.pdf		0.85%
4	http://ir.librarynmu.com/bitstream/123456789/6544/1/%d0%9c%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%96%d0%b0	66 джерел	0.71%
5	https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/10215/1/Hrybok_Butsyk.pdf	34 джерела	0.54%
6	https://www.irf.ua/content/files/appl_form_synergy_regranting_2_year_clear_(1).doc	32 джерела	0.42%
7	https://bib.convdocs.org/v12849/?cc=1&view=txt	10 джерел	0.41%
8	https://uu.edu.ua/upload/Osvita/Navch_metod_d_t/Portfolio_OP/Ecologiya/MR_do_cursovih_rob101_Ecologiya_ma	24 джерела	0.39%
9	https://dspace.library.khai.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/3487/Shelestova.pdf?isAllowed=y&sequence=1	5 джерел	0.34%
10	https://lib.iitta.gov.ua/737012/1/zbirka_2023.pdf	29 джерел	0.33%
11	https://uazmi.org/news/post/57f5f192d68b5e93c7d06f926ed06995		0.32%
12	http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v11/i13/24.pdf	58 джерел	0.3%
13	https://1b929c25-d592-4d91-b754-e1ce9616cbca.filesusr.com/ugd/49890d_85d1890bbf374993a5d7b23b78193f8d.pdf	28 джерел	0.28%
14	https://credo.pro/2019/07/239745?dem_action=show_vote_screen&dem_poll_id=211	7 джерел	0.26%
15	https://dspace.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2016/1/%d0%a1%d0%b0%d0%bc%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96...		0.25%
16	https://journal.khnnra.edu.ua/index.php/njKhNA/issue/download/Journal_1%282%29_2020/journal_1%282%29_2020	32 джерела	0.24%
17	http://umo.edu.ua/materiali-konferencij-nimp/khii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferencija-psihologho-pedagoghichn...		0.24%
18	http://nsku.org.ua/wp-content/uploads/2014/12/kraj_2012_1.pdf	4 джерела	0.23%
19	http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/2021/vidomosti_016.pdf	4 джерела	0.22%
20	https://pathofscience.org/index.php/ps/issue/download/63/119	2 джерела	0.22%

21	http://ebay.shareideas.biz/books/Bse/STRU-YA/2535.htm	27 джерел	0.18%
22	https://2a65d93b97.clvaw-cdnwnd.com/765c714ab02d43c1c2728939d2713cc2/200000120-6f5c96f5cc/%2065-5.pdf?ph	35 джерел	0.16%
23	http://umsa-poltava.edu.ua/lecture/psychiatry/medpsihmr.pdf	28 джерел	0.15%
24	https://shh.diva-portal.org/smash/get/diva2:827208/FULLTEXT01.pdf	30 джерел	0.14%
25	https://www.vbio.de/saarland/news-aus-dem-saarland/news-details/wissenschaft/hingehoert-vogelgezwitzscher-ist-gu	30 джерел	0.14%
26	https://docplayer.net/71506043-Zhitomirskiy-derzhavniy-universitet-im-i-franka-socialno-psihologichniy-fakultet-kaf	31 джерело	0.13%
27	http://immunexpo.com.ua/ru/node/148	4 джерела	0.13%
28	https://umj.com.ua/en/publication-239628-mediko-psihologichna-reabilitatsiya-vijskovosluzhbovtiv-v-umovah-rosijsk	30 джерел	0.12%
29	https://vseosvita.ua/library/socialno-psihologichni-osoblivosti-trivoznosti-v-unackomu-vici-146828.html	41 джерело	0.12%
30	https://cris.biu.ac.il/en/publications/prospective-study-of-posttraumatic-stress-disorder-and-depression-3	2 джерела	0.12%
31	http://ma.cfuv.ru/docs/237720/%D0%A2%D0%BE%D0%BC%2024%20E2%84%961%202018.pdf		0.12%
32	https://dk.um.si/Dokument.php?dn=&id=118456	23 джерела	0.11%
33	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/78787878/4774/%d0%9b%d0%9e%d0%93%d0%86%d0%9d%d0%90.p	5 джерел	0.11%
34	http://www.fmc.asu.ru/about/persons/212	27 джерел	0.11%
35	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/45321/1/%d0%a4%d0%9b%d0%a1%d0%9a_2020_231_%d0%9a%d0%be%d1%82%d0%b...		0.11%
36	http://www.refine.org.ua/pageid-5529-1.html	19 джерел	0.11%
37	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/naukovi_vydannia/pidruchnik_agroekologija_permakultura.pdf	2 джерела	0.09%
38	https://ua-referat.com/%D0%92%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2_%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0	2 джерела	0.09%
39	http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2615	2 джерела	0.09%
40	http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11162/1/Bashavets%20Natalia%20Andriivna%202020.pdf	8 джерел	0.09%
41	https://znaimo.com.ua/%D0%9F%D1%96%D0%B2%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%91%D0	2 джерела	0.09%
42	https://www.stud24.ru/economics/nternetbankng/353986-1095623-page1.html	28 джерел	0.09%

43	https://uadoc.zavantag.com/text/32639/index-1.html	3 джерела	0.08%
44	http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/10655/1/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D1%8A%D0%BE%D1%8B%D1%8C%D0%BE%D1%8D%D0%BE%D1%8E%D1%8F%D1%90%D1%91%D1%92%D1%93%D1%94%D1%95%D1%96%D1%97%D1%98%D1%99%D1%9A%D1%9B%D1%9C%D1%9D%D1%9E%D1%9F%D1%A0%D1%A1%D1%A2%D1%A3%D1%A4%D1%A5%D1%A6%D1%A7%D1%A8%D1%A9%D1%AA%D1%AB%D1%AC%D1%AD%D1%AE%D1%AF%D1%B0%D1%B1%D1%B2%D1%B3%D1%B4%D1%B5%D1%B6%D1%B7%D1%B8%D1%B9%D1%BA%D1%BB%D1%BC%D1%BD%D1%BE%D1%BF%D1%C0%D1%C1%D1%C2%D1%C3%D1%C4%D1%C5%D1%C6%D1%C7%D1%C8%D1%C9%D1%CA%D1%CB%D1%CC%D1%CD%D1%CE%D1%CF%D1%D0%D1%D1%D1%D2%D1%D3%D1%D4%D1%D5%D1%D6%D1%D7%D1%D8%D1%D9%D1%DA%D1%DB%D1%DC%D1%DD%D1%DE%D1%DF%D1%E0%D1%E1%D1%E2%D1%E3%D1%E4%D1%E5%D1%E6%D1%E7%D1%E8%D1%E9%D1%EA%D1%EB%D1%EC%D1%ED%D1%EE%D1%EF%D1%F0%D1%F1%D1%F2%D1%F3%D1%F4%D1%F5%D1%F6%D1%F7%D1%F8%D1%F9%D1%FA%D1%FB%D1%FC%D1%FD%D1%FE%D1%FF%D2%00%D2%01%D2%02%D2%03%D2%04%D2%05%D2%06%D2%07%D2%08%D2%09%D2%0A%D2%0B%D2%0C%D2%0D%D2%0E%D2%0F%D2%10%D2%11%D2%12%D2%13%D2%14%D2%15%D2%16%D2%17%D2%18%D2%19%D2%1A%D2%1B%D2%1C%D2%1D%D2%1E%D2%1F%D2%20%D2%21%D2%22%D2%23%D2%24%D2%25%D2%26%D2%27%D2%28%D2%29%D2%2A%D2%2B%D2%2C%D2%2D%D2%2E%D2%2F%D2%30%D2%31%D2%32%D2%33%D2%34%D2%35%D2%36%D2%37%D2%38%D2%39%D2%3A%D2%3B%D2%3C%D2%3D%D2%3E%D2%3F%D2%40%D2%41%D2%42%D2%43%D2%44%D2%45%D2%46%D2%47%D2%48%D2%49%D2%4A%D2%4B%D2%4C%D2%4D%D2%4E%D2%4F%D2%50%D2%51%D2%52%D2%53%D2%54%D2%55%D2%56%D2%57%D2%58%D2%59%D2%5A%D2%5B%D2%5C%D2%5D%D2%5E%D2%5F%D2%60%D2%61%D2%62%D2%63%D2%64%D2%65%D2%66%D2%67%D2%68%D2%69%D2%6A%D2%6B%D2%6C%D2%6D%D2%6E%D2%6F%D2%70%D2%71%D2%72%D2%73%D2%74%D2%75%D2%76%D2%77%D2%78%D2%79%D2%7A%D2%7B%D2%7C%D2%7D%D2%7E%D2%7F%D2%80%D2%81%D2%82%D2%83%D2%84%D2%85%D2%86%D2%87%D2%88%D2%89%D2%8A%D2%8B%D2%8C%D2%8D%D2%8E%D2%8F%D2%90%D2%91%D2%92%D2%93%D2%94%D2%95%D2%96%D2%97%D		